

مباحث خارج اصول فقہ

استاد معظم

حضرت آیت اللہ حسینے گرگانے مظاہر العالی

«اجتماع امر و نہی»

شمارہ: ۲۴

محقق نائینی رحمته الله بر فرمایش محقق خراسانی رحمته الله اشکال دارند.

می‌فرمایند: اگر فرض شود که هم فعل و هم ترک مشتمل بر مصلحت هستند و چون که تعلق امر در زمان واحد به نقیضین محال می‌باشد، لا محاله می‌بایست یکی از این دو در نظر آمر مؤثر باشد البته با این فرض که یکی از آن دو اقوی و ارجح از دیگری است، و بر فرض تساوی هر دو از تأثیرگذاری ساقط می‌شوند؛ چون بدیهی است که تعلق طلب تخییر به نقیضین محال می‌باشد؛ زیرا سر از طلب حاصل که همان تحصیل حاصل باشد درمی‌آورد.

بنابر آنچه گفته شد محال می‌باشد که هر یک از فعل و ترک بالفعل مطلوب باشند.

به بیان دیگر: اگر فرض شود که هر یک از فعل و ترک مشتمل بر مصلحت هستند موجب تراحم بین دو مصلحت در مقام تأثیرگذاری هنگام جعل و انشاء حکم لازم می‌آید، نه تراحم بین دو حکم در مرحله امتثال؛ چون که جعل دو حکم برای متناقضین محال است مطلقاً چه تعیناً و یا تخییراً.

و از همین قبیل می‌باشد ضدینی که فرد ثالث ندارند، ممکن نیست جعل حکم برای هر دو تالی آنها با هم، نه بصورت تعیین و نه به صورت تخییر، اما جعل حکم به صورت تعیین تکلیف به محال است و تخییر هم طلب حاصل می‌باشد.

و همینطور است متلازمین دائمی، جعل دو حکم مختلف برای آنها ممکن نیست به اینکه جعل وجوب برای یکی و حرمت برای دیگری نه تعیناً و نه هم تخییراً؛ چون اولی مستلزم تکلیف به محال است و دومی هم طلب حاصل. نتیجه این شد که تراحم بین دو متناقض همانند فعل و ترک معقول نیست و همچنین بین ضدین که ثالث ندارند و دو متلازم دائمی، تمام این موارد داخل کبرای باب تعارض هستند.

و بدین خاطر محقق نائینی رحمته الله جواب دیگری برای حل اشکال و نقض به عبادات مکروهه ارائه می‌دهند، و جواب خود را مبتنی بر یک مقدمه قرار داده‌اند.